

SZERKESZTIK:
KESZLER JÓZSEF és SCHÜTZ MIKSA.

ELŐFIZETÉSI ÁRA:

!Egész évre 6 frt. — Félévre 3 frt.

MEGJELEN MINDEN VASÁRNAP.

Évenként 20 ív zeneműlélettel; több arckép- és képzőművészeti melléklettel.
Egyes szám ára 20 krajczár.

SZERKESZTŐSÉG: Váci-utca 3. sz.

KIADÓHIVATAL: Gránátos-utca 6. sz.

TARTALOM

IRODALOM: DERÉKI ANTAL: *A népszínmű elméletéről.* — Irodalmi hírek.
ZENE: JEAN WEBER: *A francia katonaszene.* — HÖNIG: *A kronsüder Műnégességversén 25 éves jubileuma.* — Zenészet hírek.
SZÍNHÁZ: DÉRI PAULA: *Tájtép és épi ézet a színpadon.* — Színházi hírek.
KÉPZŐMŰVÉSZET: NYÁRI SÁNDOR: *Olaszországi képek.* — M. F.: *A müncheni műtárlatok.* — Képzőművészeti hírek.

A NÉPSZÍNMŰ ELMÉLETÉRŐL.

I.

A magyar népszínmű csirája, a francia vaudeville talajában fogamzott, de mint egy hajtásnak két ellenkező irányban fejlődő ága, úgy a magyar népszínmű, mindjárt keletkezése első szakában, sokat vett a vaudeville játszi pajzanságából, könnyelműségéből és nyelvének, valamint faja jellegének megfelelően egészen új utat tört magának. Az ismeretes *„Tündérlak Magyarhonban“* „Egy nő, ki az ablakon kiugrik.“ (Scribe szelleműs vaudeville-je). „*Marsa az ezred leánya*“ sat. nem tagadhatják meg ugyan közeli rokonságukat a francia vaudeville-el; sőt nem is nevezhetők szigorúan népszínműveknek, mert egyszerűen a nevek és jellemek magyarosításával ültették át nyelvünkbe. E darabokban a francia szellem, a pezsgő friss dialogok pótolják a mese teljes hiányát; megnézzük, megkacagjuk, de nem hagynak maguk után intensív nyomokat. Előadásuk alkalmával nem a „mi?“ — hanem „hogyan?“ határoz, és nem is boesátkozunk a jellemek, a cselekvény bírálatába, ha a főszereplők játéka e hiányokon művészi alkotás által túlegít.

Szigligeti Edé az érdem, hogy a francia vaudeville, hagyományosított receptjeit javított, és már első alkotásaival magasztosabb, tisztultabb légkörbe ültette át népszínművünk még akkor elég zsenge ágait. Rendkívüli színpadi ismeret, ügyes technikai képessége mindjárt oda állította a népszínművet, a hol tulajdonképpen jogosan állania kellene: a *középfajú dráma* keretébe. Eles bírálói képessége megállapodottabb

aesthetikai érzéke ösztönszerűleg kijelölte az utat, az alapot, melyre a népszínművet állítani kell, hogy ne csak mulattató, de tanulságos és első sorban, a sentimentalismustól megtisztulva — magyar is legyen minden ízében. És Szigligeti népszínművei korszakot alkotnak a magyar irodalomban, nemcsak, mert megszerettette a nemzettel azt, mit elhanyagolni sohasem lett volna szabad, a magyar nép sajátosságait, illatos népköltészetét, büvös-bájos dalait, de azért is, mert az ő népszínművein a fokozatos fejlődés kétségbevonhatatlan nyomai látszanak? Míg első műveiben bizonyos ingadozás, bizonyos tartózkodás, a vastagabb, durvább szokások és jellemek előtérbe tolása észlelhető; míg ezekben a dal csak úgy kényszerülve és nem a helyzetből, a jelenet vagy kedélyállapot szükségéből folyólag van a szöveg közé ékelve, addig utóbbi munkáiban tisztultabb ízlés, komolyabb törekvés, biztosabb, következetesebb jellemzés és magasztosabb cél elérésének, bizonyos drámai konfliktusok előidézésének és helyes megoldásának szándéka félreismerhetlenül, határozott öntudattal nyilvánul. Szigligeti népszínműíró képessége, a „Lelencz“-ben kulinál, mely darab szépen átgondolt, következetesen kidomborított alakjaival, észszel és szívvel csoportosított meghatározó jeleneteivel, népszínműirodalomunk egyik gyöngyét képezi. Ha Szigligeti a magyar népszínmű megalakításánál a francia vaudeville chablon-szerű utánzásával szakítani elég erős, elég eszes nem lett volna, ha tisztultabb ízlése a magyar népszínműnek más irányt nem jelöl ki, akkor aligha gyönyörködhetünk volna Tóth Ede remek műveiben, ki három darabjával „*A fála rossza*“, „*A kintornás család*“ és a „*Tolonczsal*“ nagy elődjét Szigligetét még jóval fölülmulata; mert míg ennél az ész választotta meg a tárgyat, addig Tóth Ede gondolatainak és tollának a szív jelölte meg nem csak tárgyait, de a határokat is, melyeken belől mozognia szabad volt. Szigligeti darabjai a mese ügyes bonyolításával, egy-egy alak rendkívül szerencsés és tapintatos feldolgozása által hatnak; Tóth Ede megbűvöl, lebilincsel költészetével, és a darabjaiban található szerkezeti hibákat geniálitása eltünteti, és átsiklunk felettük észrevétlenül, mintha nem is léteznének, mintha ennyi költészetért még többet elnézni is kötelességünk volna. Kinek

jutna eszébe a felett tépelődni: Gündör Sándor, vak töltéssel akar e Boriskára ijeszteni, vagy féktelen szerelmi őrgöngyében igazán, komoly ölési szándékkal akarja lelőni? Mert az első esetben, a lövést megelőző — rendkívüli erővel, gyönyörű költészetrel írt jelenet válnék kétes értékűvé, míg a második esetben, mint közönséges szándékos gyilkos, elvesztené érdeklődésünket, rokonszenvünket, részvétünket. De ott az előadás pillanatában, a költő úgy lebilincseli szívünket, lelkünket, a költő úgy nem is gondolkozunk, hanem önfeláldozóan a színpadhoz tapadunk és átengedjük magunkat a varázsnak, melyet a valódi költészet reánk ellenállhatatlanul gyakorol. — Hogy mennyire bírta Tóth Ede a népszínműírás titkát, hogy költészetével milyen helyes irányban tört magának utat, azt a „Toloncz“ leginkább bizonyítja, melynek minden sora duzzad a költészetből, és mégis minden alakja, egész cselekvénye reális vonásokkal van ecsetelve. A korecsma bűzében játszó nagy változást is, melyet mint minden fenégséget csak egy hajszál választja el a neveltségtől vagy undorítótól, magasztos költészetével úgy megtudta aranyozni, hogy a nagyon kényes jelenés megdöbbenő hatást idézett és idéz még most is mindannyiszor elő.

De Szigligeti mellett csak Szigeti József haladt hasonló nyomokon, a kit most már előre haladott kora gátol a folytonos munkálkodásban; a korán elhunyt Tóth Edének pedig csak egy méltó utóda lett volna, Csepregi Ferencz, ki szintén csak néhány szép művel gazdagította népszínműirodalomunkat. »*A sárga csikó*« első előadásához sok szép remény fűződött, e reményeket a halál — fájdalom — korán megheiusította. A mi a népszínmű irodalomban az említett négy író munkáin kívül még színre került, az gyenge kísérletnek, bizonytalan tapogatózásnak, hű törekvésnek bizonyult. Feltűntek Makróczy és Kőrödy, Varga Gyula, Nyírő Sándor, Rátky László, Vidor és sok mások, de az ígértet, a hozzájuk kötött reményeket eddig egyik sem váltotta be. Abonyi rég hallgat, Lukácsi Sándor pedig inkább a mennyiségért, mint a minőségért tarthat igényt az elismerés e; sokat dolgozott, de nem mindig volt ízlése tárgyát megválasztani, és munkáiban inkább a jelenetvezés ügyessége, a nem mindig indo-

kolt jelenetek mesteri megteremtése érdemel dicséretet; szív és lélektan nem kell neki, ő ismeri közönségét és azt találja fel neki — gyakran az esztetika rovására, — a mit az, mulatni akarván, könnyelműen góútiroz.

És ha már idáig jutottunk, nem szabad megteledkezniünk, Almási Tihamérról és Berczik Árpádról sem. Almási — mint népszínműíró — nem vehető komolyan számba; meséi, alakjai olyanok mint a művirágok; külsejük, színeik kápráztatják a szemet, de nincs illatuk, nem üdítik a lelket; az ember megnézi a darabot, mulat is tán rajta, ha nagyobb igényekkel nem megy színházba, de még alig haladt néhány lépésnyire a kerepesi uti fényes palotától, már nehezen tudná megmondani, mit látott; lakására érve pedig azt veszi észre, hogy a színházból mitsem vitt magával haza.

Berczik Árpád, komolyan számba vehető — sőt a mostani viszonyok között, az egyetlen számbavehető, nemes törekvésű, tisztult ízlésű népszínműírónk. Egyszerű, jóízű humor, a jellemek következetes esetelese, drámai helyzetek találékony alkotása képezik főérdemeit. Olyan mint a széles mederben haladó hegyi patak, melynek esergedező zaját mindig jól esik hallanunk, mert sohasem zavarja lelkünk összhangját. Egyszerű, de megható; mulattató, de sohasem izléstelen. Kár, hogy csak ritkán szólal meg, és mégis böles, mert inkább hallgat, sem hogy olyasmit írjon, mit meg nem hallgatnának.

Daczára annak, hogy Szigligetitől a jelenkorig oly sok ember tett többé-kevésbé sikerült kísérletet a népszínműírás terén, még sem akadt egy sem, ki a gyakorlati tapasztalatból a népszínmű elméletét levonta volna; költészet-tanunkban, dramaturgiánkban e válfajnak még nem szenteltek jelentőségéhez méltó fejezetet: az eddig alapul szolgáló gyakorlati tapasztalatok pedig elégségesek lehetnének az elmélet levonására. Igaz ugyan, és elfogadom én is Rákosi Jenőnek azt a mondatát: hogy a valódi genie megtalálja útját elmélet nélkül is, és még hibás művén is magán fogja hordani a genialitás bélyegét, de elérkezettnek látnám már az időt, midőn jeleseink a népszínmű elmélet megírásának eszméjével komolyan foglalkoznának, mert ily jelentékeny és érezhető hiányt pótolni hivatott mű megírására csakis jelesebb erőink, alapos képzettségű irodalmi kapacitásaink vállalkozhatnának sikerrel és biztos eredménnyel. Ki kell jelölni e válfajnak helyét a drámai irodalomban; ki kell jelölni nemesak azért, hogy helyes irányt találjanak benne azok, kik e válfajt cultiválni feladatokká akarják tenni, de azért is, mert irodalmunkban a népszínműnek magunk szorítottunk helyet és jogot, mert ez a válfaj életképesnek és legelső sorban valódi *magyar*nak bizonyult, mely iránt nemesak itthon a társadalom minden rétegében, de a külföldön is élénk érdeklődés nyilvánult. Örvidenek irodalmunk érdekében, ha szerény soraim jeles irodalmi férfaink egyikénél visszhangra találának; ha hova előbb üdvözölhetném a magyar népszínműnek egy jeles tollból eredő elméletét.

DERÉKI ANTAL.

IRODALMI HIREK.

— «HAZÁNK». Az e címet viselő és Abafi Lajos meg Szokoly Viktor szerkesztésében megjelenő derék történeti folyóirat második kötetének első füzeté e héten jelent meg a következő gazdag és érdekes tartalommal: ZSILINSZKY MIHÁLY: Horvát István. — Id. SZINNYEI JÓZSEF: Komárom 1848—49. — TORMA KÁROLY: Retegi György emlékiratai 1761-ből. — GELICH RICHARD: István főherceg életéből. — IVÁNYI ISTVÁN: A tiszai határörvidék. — TÁRCEZA: Gróf Sándor Móríc és herceg Metternich leánya esküvője. — Történeti repertorium 1884.

— A MI PARASZTEJAINK, öt tanyai történet, írta Palotás Fausztin. Szeged környékének, a «kapitányságnak» népeletből vett, csinosan írt öt történet van a kötetben «A fekete malom», «Az utolsó tartozás», «A esárdáné Petije», «Tóbiás a pusztázó» és «Napraforgó» címek alatt. A kötet Szegeden, Burger Gusztávnál jelent meg díszes kiállításban s ára 1 frt 20 kr.

— ELLÁK. Az akadémia főtítkári jelentése Fülöp Áron ifjú székely költő és tanárjelölt e címen írt költői beszélyéről, melyből lapunk vasárnapi száma mutatványt közölt, következő bírálatot tartalmazza: Legérdemesebb mű a II. sz. Ellák, a mely magyar-hún mondákat dolgoz föl, s Attila fiainak vizsályát, a hún birodalom összeomlását tárgyalja. Nyelve erőteljes, verselése hangzatos, bár kiérzik belőle Arany epikai stíljének utánzása. Némely rajza biztos kézzel vázolt és jól színezett. Azonban kevésbé vagy éppen nem dicsérhetni benne mindazt, a mi legfőbb: a mondák fölfogását, földolgozását s a szenvedélyek rajzait. A szerző összevegyíti a mondát és történelmet, de nem úgy, hogy egymást táplálják, s a költői leleményt gazdagítsák. Maga a bonyodalom is inkább külső, mint belső. Nem érezzük a szenvedélyek természetes fejlődését és tragikus erejét. A nagy tragédia mintegy ki van vetkőztetve a hősiség és szenvedélyek erős küzdelmeiből és kiesínyes cselszövénynévé törpül . . . Mindezeknél fogva a díj ki nem adása határozottat.

A FRANCZIA KATONAZENE.

Csak amnyiban akarok e helyen a francia katonazenéről beszélni, amennyiben az a népszerű zenével és a polgári zenekarokkal bizonyos viszonyban áll. Ide oda negyven esztendeje, hogy a francia katonazene alárendelt állapotba esőppel sem volt kérdéses, mert egyáltalában olyan jelentéktelen valami volt, hogy nem is beszéltek róla sem pro sem contra. Egészen 1845-ig egyedül az ezredparancsnokok kegyétől függött a katonai zenekar felállítása vagy fel nem állítása. Ez a rendetlen állapot addig tartott, míg *Sar* tökéletesítései és feltalálásai arra kényszerítették a kormányt, hogy bizottságot küldjön ki az életbe léptetendő reformok tanulmányozására. *Kastner S.* «Manuel de la musique militaire» című könyvében részletesen tárgyalta a bizottság munkálatait, melyekben mint a

bizottság előadó titkára részt vett. Megállapítottak egy alapszabályos organizációt a hadsereg valamennyi zenekarai részére. Az 1848-iki politikai események ez organizációt halomra döntötték. A császári kormány komolyan akart a katonazene reorganizációjával foglalkozni és alapszabályok által ismét tervezetet dolgoztatott ki, mely azután is mintaképpen szolgált a zenekarok felállítására nézve. Ez alkalommal a zenészeket négy osztályba osztották be nagy fizetéssel, mely a haladás szerint fokozódott. 1860-ban alább szállították a zenészek számát; három tökéletes zenekar maradt meg összesen, mindegyik ötvenhat hangszert képviselve; a többi gyalogezredek negyven hangszerrel rendelkeztek, amely szám elégségesnek bizonyult; a lovasság trombitásait az úgynevezett *fantárokot* harminczhétről huszonhétre szállították le. Később az 1870 és 1871-iki események alatt szembe ötlött hasznavehetetlenség következtében egészen eltörölték a lovassági zenekarokat; még a gyalogsági zene is ugyanazon vesztélyben forgott.

1872-ben a köztársaság ismét hozzáfogott a háboru alatt sokat szenvedett zenekarok reorganizációjához. A gyalogság utászapatok és a hídasszázalajak még az 1860-ban megállapított minta szerint szervezett zenekarokkal bírtak; a lovasság azután is meglelt fosztva zenéjétől, de minden tűzerészi iskola számára felállítottak külön zenekarokat. A «garde republicaine»-nak meghagyták az eredeti ötvenhét hangszert. A zenészeknek négy osztályra való felosztását eltörölték, úgyszintén a katonáknak a Conservatre-ban eszközölt kiművelését. A «gymnase militaire»-t, melynek célja hadkötelezettség alá még nem került egyéneket katonazenészekké kiművelni, szintén eltörölték még a császárság alatt, mert hivatásának sehogysém felett meg; helyettesítették a Conservatorie-ban rendszeresített katonai osztályok által, melyeket 1870 után nem helyeztek vissza. Ugyanazon időben a katonák szolgálati idejét is rövidebbre szabták és a zenészeknek már nem volt az a kedvök a katonai zenéhez, mint azelőtt; a legtöbb katonazenésznek azután a kőtaolvasásnál kellett kezdeni, a mivel kapcsolatban tanították a hangszerek kezelésére és midőn mindkettőben egy kis ügyességre tettek szert, elhagyták a hadsereget.

Az évenként megtartott vizsgálatok, a melyeken a katonai zenekarok első és helyettes karmestereinek képesítését döntötték el, bizony nem valami fényes eredményt mutattak fel. A zenekarok repertoire-ja is sok kívánni valót hagyott hátra, a karmesterek kompozíciója pedig a legkritikább esetben képviseltek valami értékesebb darabot. Túlyhomó számban fordultak elő az opera és operette-áriák arrangementjai, melyeket azután játszották anélkül hogy törődtek volna vele, vajjon hol és mikor és kinek játszanak.

A katonai zenekarok nagy fontossággal bírnak egyrészt a hadseregre, másrészt a polgári zenekarokra nézve, melyekbe a katonazenészek szolgálati idejük letelte után lépnek; de fájdalom, látjuk, hogy eddig még sem az egyik, sem a másik tekintetnek sem hasznára, de még szolgálatára sem vált.

JEAN WEBER.

A „KRONSTÄDTER MÄNNERGESANGSVEREIN“
25-ÉVES JUBILEUMA.

Az ünnepélyek sorozata május 31-én vette kezdetét az idegen dalárok fogadásával; Romániából érkezett három dalegylet képviseltette körülbelül 170 dalár által; Nagyszebenből, Medgyesről, Köhalomból vagy 250-en — mindannyi németek és szászok. A magyar dalegyletek közül egyedül a kolozsvári »Hilária« képviseltette magát, sőt a két dalár-egyesület közt felmerült félreértés következtében a »brassói magyar dalegylet« is távol maradt az ünnepélytől. — A vendégek a legelőzékenyebben fogadtattak s a brassói hölgyek által csaknem virágok közé temetettek.

Az ünnep első napján 11 $\frac{1}{2}$ órákor az ev. főegyházban tartott az első hangverseny; előadatok:

1. *Toccat* (D. Moll) *Bach* J. S.-től; előadta Geifrig H. az ev. főegyház orgonistája s a Kronstädter Männergesangsverein karmestere.

2. *Auf den Schnee* MÜLLER B.-től és *Gottes Gnade* dr. STADE D.-től vegyeskarok.

3. *Adagio* TARTINI-től és *Loure* BACH-tól hegedűre orgonakísérettel.

4. *Lohengrin-nyitány* előadta orgonán Geifrig H.

5. 43. *Zsoltár* 8 szől. kar MENDELSSOHN-tól.

Mély esend állott be, midőn Geifrig H. művész kezei alatt a hatalmas orgona megszólalt, hogy bennünket a lánglelkű zeneszerző e gyöngyével megismertessen. Lélek-emelő, majd szívrendítő a hatás, melyet a nagyszerű hangszerezen előadott zenemű — talán a helyi viszonyoknál fogva is, ez ódon, nagyszerű góth imaházban — az emberre gyakorolt! Az orgona zúgó szava elhallgatott s az ezerekre menő néptömeg könybe lábadt szemmel még néhány pillanatig némán maradt, s szinte általános sóhajjal ébredt a szent álomból a valóságra.

A vegyes karok — különösen az »Auf den Schnee« ernyedetlen szorgalmat és kitűnő vezetést tanúsító szabatosággal adták elő a hallgató közönség nagy élvezetére.

A hegedűt Lincz Adolf ur játszta nem mindennapi felfogással s orgonán kíséré Geifrig ur a leggyöngédebb önmegtadással.

A művészetről szólva nem szabad megfeledkeznünk a hangszerről, mely a művészi előadás nagy kelléke.

A brassói ev. székesegeyház orgonája — ha talán nem is az első hazánkban — e tekintetben nem vagyok eléggé informálva, de mint a legelsőek egyike megérdemli, hogy arról röviden megemlékezzünk.

Az orgonát 1836–39-ben Buchholz berlini orgona-építész 36,000 p. firtért építette. Brassó városa hozzájárult az összes faanyaggal, s az építő és embereinek élelmezésével. Van 73 registerje (maradjunk az ismert régi elnevezéseknél: 63 zengő, 9 kormányzó) 4 manuáleja, 16 pedálja 32 lábas registerrel, egy manuáleja redőny-fujtatóval (Jalousien Schweller). — Megtekintésre méltó hangszer!

Az ünnepi hangversenyen, mely szintén június 1-én este 8 órákor a külön ez ünnepély indokából épített dalesarnokban vette kezdetét, a következők adtak elő:

1. *Ünnepi nyitány* (erdélyi népdalok) BRANDNER A.-től, előadva a zenekedvelők társulata által.

2. *Férj karok* GERICKE W.-től.

a) «O Welt, du bist so wunderschön»

b) «Wach auf, du schöne Trümerin.»

3. *Prinzessin Ilse* SCHULZ A.-től.

4. *Erlkönigs Tochter* NIELS W. GADE-től.

5. *Sechs altniederländische Volkslieder* KREMSEK-től.

Midtán részletes bírálatra elég hivatást magamban nem érzek, csak néhány szóval emlékezem meg a hatásról, melyet az egyes darabok a hallgató-közönségre gyakoroltak. A férfikarok a szabatos előadás a finom nuancirozásnál fogva is már nagy tetszést arattak. «Prinzessin Ilse» igen gyengéd irányú, biztos hatásra számító művecske, mely általános tetszésben részesült. «Erlkönigs Tochter» sok tekintetben visszaemlékeztet az «Erlkönig»-re — igen szélesen van kidolgozva, s a szerző, dacára a tempók némi változatosságának, bizonyos hosszadalmas lassúságból nem bír kivergődni. Annál dícséretreméltóbb a szorgalom, a fáradság, melyet a működők ezen — ne mondjam hosszú — mű betanulására fordítottak. — Általános és nagy tetszésben részesültek az «önémetalföldi népdalok», melyeknek az istenben való megnyugvást lehető melódiai mélyen hatnak az emberi szívekre.

A közönség a legnagyobb meglepéddel hagyta el a dalesarnokot.

Június hó 2-án esti 8 órákor szintén a dalesarnokban vette kezdetét a «kedélyes dalestély», melyen előadásra került:

I. Rész.

1. *Pique-Dame-Nyitány*. SUPPÉ-től.

2. *Erinnerungen Walzer*. KREMSEK E.-től.

3. *Kroner-Couplet*.

4. *Liebesgeschichten* METZGER I.-től.

5. *Ritter Astrachan*.

6. *Alte Herzen*, egyveleg BRANDNER A.-től.

II. Rész.

Ein Viertel Säculum Vereinsgeschichte; alkalmi szavalat — képekben is előadva. Szerzője Korödi Lajos.

A könnyebb dolgok rendesen nagy közönséget vonzanak: így volt az este is. Soknak, akik már jegyeket váltottak (viszsa nem utasította magát senki a világot) vissza kellett térniök, annyira telve volt már 8 órákor a dalesarnok. Nagy hatást tett az első kép, mely a «Kronstädter Männergesangsverein» csiráját ábrázolta. Nyolcz ősz férfiú, kik 25 év előtt a daltestületet létesíték «Seiffert» «Ich möchte sie wohl sehen» szövegű dalloeskáját énekelték el, persze nem igen friss hangon, de annál nagyobb hatással.

Példás — úgy a karmester Geitrig H. úr, mint a működő hölgyek és férfiak részéről tanúsított — buzgalomra, fáradhatlan kitartásra vall azon szám szerint 34 piece, mely itt nagyrészt kitűnő előadásra került.

Még néhány szót a dalesarnokról, melyet a város német egyletei Salmen Frigyes brassói ácsvállalkozó által Nicolai városi második építész tervei után építették három évi használatra — a feldíszítéssel együtt 4000 firtért olyformán, hogy három év múlva az épület Salmen ur birtokában maradt. A csarnok 30 méter hosszú, 24 m. széles, a színpad 10 m., az öltöző hozzászámításával együtt 12 m. széles és 12

m. mély. — A hallgató közönség mindkét este 1600 fő körül volt.

Az ünnepély ügy művészeti, mint társadalmi tekintetben is — hála a vezetők tapintatos eljárásának — a legnagyobb kedélyességgel — a politika teljes kizárásával folyt le.

A brassóiak gratulálhatnak maguknak a művészi sikerhez. HÖNIG.

ZENÉSZETI HIREK.

~ A NEMZETI ZENEDE felsőbb osztálybeli növendékeivel 1884. évi június hó 15. vasárnap esti 7 órákor, a fővárosi «Vigadó» kistermében Huber Károly zenedei karnagy vezetése alatt tartja meg első vizsgálati hangversenyét változatos műsorral.

~ A «HARMONIA» termében vasárnap délután Schödel Izabella asszony énekvizsgát tartott tanítványival. Az érdekes összeállított program egyes pontjai: *Csáktornyai* Aranka, *Lissop* Matild, *Reich* Emma, *Gebauer* Etelka, *Szítár* Mariska, *Ujhelyi* Janka kisasszonyok mind egészséges friss hanganyag fölött rendelkeznek, mely a jó tanítás folytán a salonének igényeit meghaladó terjedelemben számíthat. Nagyobb figyelmet Csáktornyai Aranka keltett az «Álarcos-bál» apród dalával és Lissop Matild kisasszony, ki Faust-ból a «Blümlein traute» és Boccaccióból a románczot énekelte helyes izléssel a közönség sűrű tapsai közt.

~ AZ ORSZÁGOS ZSNEAKADÉMIA III. karének és orgonaosztályának növendékei szerdán este KOESSLER tanár vezetése mellett vizsgálati hangversenyt adtak. A műsort igen érdekesen tudta Koessler tanár összeállítani úgy, hogy több igazi meglepetés volt a közönség számára. Kiváló tetszésben részesült a Sulzer bécsi zsidó hitközségi kántor által átdolgozott 6 héber dallam, mely Takács Mihály által előadva mély benyomást tett a közönségre. Szintügy nagy hatást keltett a taboriták kora, azzal a harcziás motívummal, melyet a vallásos mélység ünnepélyes hangulattal ruház fel. Ezzel és Luther Márton nagyszerű «Aus tiefer Noth» dallamával a műsor kimerítette az egyházi zenét és következtek a világi részek, melyek közül kiválik egy régi francia dal és John Bennet angol madrigálja. Volt magyar népdal is és pedig a régiak közül, melyek nagy tetszésben részesültek a közönségnél. Koessler tanár legnagyobb érdeme a vegyes karok ritka precizitását betanítása és előadása. Az orgona osztály növendékei is nagyon szép haladást mutattak. Hallottuk Pölzel Gézát, Kozlák Lászlót és Gallia Vilmos. Kittiint Pölzl Géza Bach C-moll praeludiumával. A hangversenyt díszes közönség hallgatta végig. Ott volt Tréfort Ágost miniszter és Kárfy Titusz min. tanácsos.

~ AZ ORSZÁGOS ZENEAKADÉMIA vasárnap, június hó 15-én esti 7 $\frac{1}{2}$ órákor sugáruti helyiségeiben a magán-ének és a zongora tanszakok növendékeivel vizsgálati hangversenyt tart. Zongorázni fognak: Gáll Anna, Kohn Ida, Elbert Imre, Forrai Sándor, Ehrlich Berta és Schwarz Irma; énekelnek: Kégl Cecília, Henszler Helén, Kállay Ferencz, Horváth Ákos, Passy József, Nöthig Ferencz, Szilassy Irén, Takács Mihály és Waichand Irma.

~ A NEMZETI ZENEDE idei zárvizsgálati június hó 15-én kezdődnek és tartanak

bezárólag június 30-áig. Június 15. és 22-én este 7 órakor a felsőbb osztálybeli növendékek vizsgálati hangversenyei lesznek a Vigadó kistermében Huber Károly tanár vezetése alatt, s az utóbbin az éremmel kintüntetett növendékek fognak előadást tartani. A többi vizsgálatok 21-étől 30-áig részben a vigadó emeleti éttermében, részben pedig a zenede helyiségeiben tartatnak s 30-án d. e. lesz az intézet nagytermében d. e. 9 órakor az érdemsorozat fölolvása és az érdemdíjak kiosztása.

~ LISZT FERENCZ egyik tanítványa: Schilling Ernő közelebb hazánkba jön hangversenyezni. Olasz és német lapok szerint orgonán és zongorán egyiránt jelesen játszik. Budapesten, Debreczenben, Temesvárott, Aradon és Zágrábban készül föllépni.

~ BÜLOW JÁNOS elvállalta a frankfurti Raff-konzervatórium felsőbb osztályaiban a zongoratanítást és állomását már el is foglalta. Kizárólag Bach, Beethoven és Brahms műveinek tanítására szorítkozik.

~ PÁRISBAN a Hôtel Drouot egy termében igen érdekes autograph-eladást fog rendezni Charavay Étienne a tudós paleografus. Körülbelül 100 darab kézirat fog ott eladatni, melyek a leghíresebb komponistáktól származnak. Képviselve van Bach, Mozart, Gluck, J.-J. Rousseau, Rameau, Cimarosa, Beethoven, Haydn, Weber, Bellini, Donizetti, Meyerbeer, Rossini stb. Azonfelül nagy mesterek levelezései magánosokkal és hölgyekkel (Beethoven egy levele Erdődy grófnéhoz.) Érdeklődők nagy énekesek írott dolgait is vásárolhatják. Ott szerepelnek Garat, Nourrit, Malibran, Lablache, Alboni, Faure, Capoue, Marie Sats, Tamberlik, Sontag stb.

~ 200,000 frankot vett föl a francia kormány az idei költségvetésbe, a francia vidéki városokban levő zeneintézetek segélyezésére.

~ VERDI-SZÍNHÁZ nyílt meg e hó 10-én nagy ünnepességgel Paduában. A nagy zeneköltő *Aida* operáját adták a közönség ünnepelő tüntetése közt. Maga Verdi nem volt jelen. «Nemcsak, hogy korom és egész-ségem gyöngösége tilt el attól, hogy ott lehessenek,» válaszolta a meghívó levélre, «hanem izlésem is. Minek menjek én oda? Tapsoltatni, ünnepeletet, éljenzetemet magamat? Minek az nekem! Csak farszta és untatna.»

~ A LONDONI «ALBERT-HALL»-ban pénteken ünnepeleték meg Benedikt karnagyi működésének ötvenedik évfordulóját. Az ünnepeletnek «Szent-Péter» című oratoriumát adták elő, első rangú művészek és ezer főből álló énekkar közreműködésével. Benedikt lelkes óvációkban részesült.

~ HANGVERSENY A TENGEREN. Hauck Minnie, a ki az imént tért vissza Amerikából, utközben az «Eider» hajón hangversenyt rendezett a német tengerész segélypénztár javára. Énekelt «Lohengrin»-ből, «Carmen»-ből és «Don Juan»-ból. Ezenkívül közreműködött a hajó-legénység zenekara és néhány műkedvelő utas. A művész a hajó tisztjeitől művészi faragású fa-bokrétát kapott.

~ PATTI A MORMONOK KÖZT. A diva elhajtotta még a zsugori mormonokat is a tavaszon. Utah fővárosában, a Salt Lake Cityben rendezett hangversenyt, még pedig a mormon-templomban. A nap folytán, (a hangverseny este volt) külön vonatok sok

ezernyi közönséget szállítottak a sóstó városába a szomszéd Colorado és Woyming államokból. Legalább is tizenhárom ezren furakodtak be a terembe és este 8 órakor még háromezer ember ostromolta az ajtókat hiába; több hölgy elájult és számosan könnyebb sérüléseket szenvedtek. Nagy hatást tett Patti éneke a templom orgonájának kíséretével. A Home, sweet home (Otthon, édes otthon) népszerű dal után pedig majd összedőlt az épület az óriási közönség viharos tetszésétől. Jelen volt a hangversenyen a mormon-egyház mostani látható feje: John Taylor is, öt feleségével és hét gyermekével. New-Yorkot kivéve sehol egész Amerikában nem aratott Patti ily sikert. Jó vásárt csináltak az üzérkek is, a kik a két dollár eredeti áron vett jegyeket végül huszonötön adták el; de nem volt rossz napja a mormon egyháznak sem, mert ezt a bevétel egy hatoda illette.

TÁJKÉP ÉS ÉPÍTÉSZET A SZÍNPADON.

A színpad megelevenült történeti vagy genre-kép, melynek tárgyát a színész által előadott személy, hangulatkeltő háttérrel a díszlet képezi. A látványos színműben a színpad önálló tájkép, míg az előadó személyek staffage-zsá törpülnek. A dráma ezen *par excellence* modern fájával a kritika egy része mostohán bánik; a bírálók reporter-kötelességből leereszkednek ugyan, létezéséről tudomást venni s úgy félvállról kegyes dicsmerést vetnek oda az »ügyes« díszletfestőnek, a ki mégis főközője a tagadhatatlan sikernek, s több kihívást érdemelne, mint a repedthangú couplet-énekes vagy a sentimentális hősnőnek alkalmazott sohaj- és könygépe. A látványos színműnek csak tájképfestő lehetne képesített bírálója, a ki nem kapaszkodnék a jelentéktelen staffage hibáiba, hanem megértetné a közönséggel a távlattani rajznak, a színnek és fénynek titkos nyelvét.

Kétségtelen, hogy az emberiség boldogabb volna, ha azok a kedélyes barhár vezérkek, kik a középkor kezdetekor a tulérett antik lekaszálták, művelődést, gyökeresebben jártak volna el, úgy hogy az utókor tudósainak nem maradt volna egyetlen egy recepte sem, melynek félreértett alkalmazásával megölhessenek keletkező műveket.

A francia drámai lángelmék nyögtek Aristoteles tantételéből hibásan kimagyarázott követelések alatt, míg az angoloknál, kik fitymálták a klasszikus hagyományt, a dráma Homerje, Shakespeare keletkezhetett. És ugyanezen Shakespeare, ki mit sem törődött azzal, hogyan játszottak színházat 300 vagy 3000 évvel előtte, szemrehányólag állítják elének, ha dicsőítjük a festőileg szép színű előadásokat és nem akarjuk beérni oly kiállításal, mely többet ad a konventionális régi színpadnál s távolról sem elég bennünket illusióba ringatni. Nagy tudósok, pöröljetekek egymás közt hírlapokban, röpiratokban és kerekben mozgó 16 fontos könyvekben, mert küzdelemből keletkezik az élet, de vigyázatok, hogy a mellett a népek semmi művészeti hajlama meg ne csorbuljon. A ki 100 állandó szabadjegyet aján-

dékozna egy város szegényeinek, nem kevesebb jót tenne velök, mint ki ugyanannyi pár téli harisnyát osztogat évenként; ez az állati élet konserválására nyújt nekik eszközt, amaz embereké teszi őket, mert módot nyújt nekik, elfelejteni, hogy ők csak gyarló emberek.

A világhódító katolikus egyháznak nem csekély érdeme, hogy a hol lábát megvetette, a képző és hangzó művészet gyümölcsét hozzáférhetővé tette a legnyomorultabbnak is. Ma, midőn a naiv hit kevésbé tartja fogva a tömeg ösztöneit mint valaha, egyedül a mindenkiben nyugó művészeti szikra felélesztése mentheti meg a társadalmat az elfajulástól, nyers állapotba való visszastülédéstől.

Ha egyes embernek kedve van szobáját csinos festményekkel díszíteni, nincs az a hatalom a világon, mely őt kényszerítene ezek helyett plasztikai műveket vásárolni és ha a mindenható nép azt mondja, én nem érek rá annyit tanulni, hogy első meghallgatásra meg tudjam ítélni egy színmű előnyeit és hibáit, de azért a nap fáradalmi után szeretek gyönyörködni érdekes események előadásában, mely a színpad elrendezése folytán egy szép valóság benyomását tegye rám, akkor léphessen a színgazgató elő és mondhassa: Shakespeare korában senki sem követelt jegyeket, erdőt, szívirványt, vízesést a színpadon, ergo barbarismus ma ilyet legtökéletesebb kivitelben kívánni. Csakhogy elfelejtük az urak, hogy mi más emberek vagyunk, mint nagyapánk ősnagyapái, mi értünk sokat, a miről nekik alig volt fogalmunk s elfelejtettünk egyet-mást, mit ők értettek s hogyha barbároknak mondanak, mert a színpadon minél művészebb dekorációt kívánunk, úgy majd ezzel békét hagyunk az igazgatóságoknak, de e helyett egy új Shakespeare-t követelünk. Míg ezt nem szolgáltatják nekünk, addig nemcsak hallgatni, hanem látni is akarunk a színházban. Hogy ha aztán minden valószínűség ellen a «Kisfaludy-társaság» pályázatai bennünket és a világot az új Shakespeare-vel leplek meg, úgy hisszük az sem fog tiltakozni műveinek méltó, műtőlő tehetségünknek megfelelő előadása ellen.

Ne ámitsuk magunkat: a mai közönség a klasszikusokat sem képes megízlelni az idő és helyhez, a szöveghez szigorúan alkalmazott háttér nélkül. Schiller «TELL VILMOS»-át a német múzsa budapesti menhelyén nagy-hírű vendégszereplő művészekkel a főszerepekben láttuk. Midőn Gertrud így szól férjéhez.

„Da steht dein Haus, reich wie ein Edelsitz.
Von vielen Fenstern glänzt es wohnlich hell.“

A közönség pillantásai szekrény nagysága, ingadozó viskóra irányultak, és általános mosolygásba vészett el a szép jelenetek hatása. De ilyesmi hagyján egy szegény, létezéséért kiadó intézetnél, míg jogunk és kötelességünk követelőbbnek lennünk azon színpaddal szemben, mely a nemzeti művészetet képviseli, melynek méltó fentartásához az állam hozzájárul. Elismerésre méltó, hogy az utolsó időben néhány dráma első sorban MADÁCH műve, gondos kiállításban részesült s nem véljük kiesinyíteni sem a költő, sem a színészek érdemeit, ha ez utóbbi darab tartos sikerének jó részét a dekorációknak tulajdonítjuk. A távlattanilag pontos, művészi kivitel régészeti ismerettel párosulva oly eredményt

hozott létre, mely ritkítja párját színházainkban, s e ritkaságban rejlik éppen a baj!

Mit várhatunk a vidéki színpadoktól, ha a főváros területén is találhatunk olyanokat, melyeken a dekoráció parodisztikus reflexet vet vissza a legkomolyabb előadásra ha még a gondosan vezetett nemzeti színház sem kerülheti el egészen az olyan anachronismusokat, mint a *barokk* szökőkút az *«Utolsó szerelem»* kertjében vagy a pálmacsoport és gothikus architektúra *Lohengrin* násznevében. Az ilyen vétségek nem történelem takarékoság viszonylagos erényéből, mely alkalmazása egészen helyén van az évenként színre kerülő ephemer terméyeknél.

De nemcsak ilyen a felszínen uszó bajok zavarják a czélzott eszélődést, a látszatos építészeti még korunk első színpadjain is hiányokban szenved. Az architektúra fogalmával szilárdtságot, állékonytságot kötünk össze, pedig a keretre fordított vászomból álló épület részeit minden légvonat, minden ajtó- vagy ablaknyitás megrezegteti. Még valószínűlenebbé teszi a színpadi interieur-öket a művészeknek szokása, belépéskor mindkét ajtószárnyat felnyitni — hol a föld kerekégen teszi azt jól nevelt ember?

A butor elrendezéséről, a padlónak sokszor a díszlethez nem illő színéről nem akarunk szólni, de nem lehet eszélődés nélkül észre venni, hogy a bejáratok rendszeresen az ablakfalon vannak. Föl kell tennünk, hogy a színházi világban mindenki földszint lakik, mert különben nyakukat szegnék a szegény színészek, ha a szobából hirtelenül az utcára ugróknak, befelé meg csak léghajón jöhetnek. Nem ritkán látni interieur-öket, melyek nem egy oldalról vannak megvilágítva, természetesen a plasztikus hatás rovására.

Az utca-jeleneteknél az előtéri épület kiterjedési viszonyai néha olyanok, hogy a néző oda szeretné kiáltani a normális növényű színésznek: Ne genirozza magát, tegyen úgy, mintha a függöny nem volna fölhúzva és lépjen házába a tetőn át.»

Nem éppen az illúzió emelésére szolgálnak a zöld szövetrel betakart chaiselongueszerű butorok, melyek az erdő szélén szoktak teremni, hogy a tetsz haldokló ballet-pásztor, kit természetesen szerelni bűtetszölt meg, kényelmesebben megtetszhalhasson.

A műtörténet-buvárok, a mint már megvallottuk, be tudják nekünk bizonyítani, hogy a dekoratio tökéletesbitése mellett a költő és a színész műve súlyos. Ezeket tönkre tenni nem lehet kívánságunk, és ha valaki meg tudna győzni bennünket a felől, hogy a rozsz és izléstelen dekoráció hatásos orvosságát képezik a dráma-írónak és előadónak, úgy beérjük a legócskábbal, bármennyire vágyodjunk művészi képek látása után; addig persze még kételkedünk benne, mint a Hoff-féle maláta-sör hatásai. Hogyha a színpadi festészetet egyedül mint a dráma hátterét tekintenők, úgy tárgyalásunkkal talán túlságosan előtérbe vontuk azt, de a scenographia az önálló tájkép anyja. A műtörténelem mutatja, hogyan jutottak azon népek, melyeket klasszikusoknak nevezünk, a színpad állomásán át a tájkép megkedveléséhez. A régi görögök, kik a féktelen természetet csak kegyetlen ellenségnek ösmerték, csupán a meghódított szabályozott területet, a biztos épületet, a

szimmetrikus kertet szokták graphikailag megörökíteni, ennél fogva sokáig beérték az architektónikus vagy satyrikus háttér konventionális jelölésével. Aeschylus és Sophokles remek műveinek dicsőítése érezhetővé tette az élettelen természetnek minél hibe utánzásának szükségét. A színpadról a scenographia tökéletesbitésével a tájképfestészet a görögöknél és az utánzó rómaiaknál az oszlopokkal díszített termekbe ment át, melyeknek hosszú falterületeit kezdetben korlátolt természeti jelenetekkel fedték be, később városokkal, kiterjedt tópartokkal, rétekkkel, melyeken marhák legelnek.

A díszletek változását, melyet mi használunk, a régiéknél nem ösmerték, a színpad mondhatni kivétel nélkül a darab egész tartamán át egy képet mutatott. Csak az újkorban kezdődik a dekorációk új neme és pedig Olaszországban a 16. században. Néhány évtizeddel rá kezdődik a tájképfestészet nagy százada BREUGHELLEL, kihez sorakozik RUBENS, DOMENICHINO, NICOLAS és GÁSPÁR POUSSIN, CLAUDE LORRAIN, CUYP, SALVATOR ROSA, — hogy a legelőkelőbbek közül néhányat említsünk meg. A színházi díszletfestészetnek köszönhetjük az újkor tájképfestészetét, ez átvette amattól a vonal- és légtávlattani szabályokat, melyeknek szigorú tanulmányozását első sorban a tökéletesbitett színpad követte. Ebből nem következik még, hogy minden tájképfestő éppen oly minőségű díszletfestő lenne és viszont, de bizonyos, hogy korunk festőharcosai közül nem egy van, kit tehetsége határozottan a színpadra utal. Fényes színezet, a fény- és árnyék-tömegeknek, valamint a féllomálnak czélszerű alkalmazása speciális erényei a díszletfestőnek, kiknek főfeladata meglepő eszélődés s pillanatnyi tetszés elérésében áll s kiknek emellő fogva inkább jelölnie, mint kidolgoznia kell. Milyen pompás hatásokat érhetne el sok *en gros* festékgyógyász, hogyha betérne az operaházba és nem volna ambíciója a műcsarnoknak felső-világítású termében, pálmakkal és vörös bársonnyal környezve kiállítani sikerült dekorációját. SCHINKELT, GROPIUST, DE PIONT nem kevésbé tiszteljük, mert a díszletfestés terén is kitűntették magukat és nem restelltek nagy tehetségökkel a színpadnak szolgálataiba állni, hogy költői vagy művészeti becsű szín- és zeneművek méltó bemutatásában közreműködhesse.

DÉRI PAULA.

SZÍNHÁZI HIREK.

— Az ORSZ. SZÍNÉSZETI TANODÁBAN az évi vizsgálatok június 16-dikán kezdődnek s július 3-áig tartanak. E vizsgálatok közül a két utolsó, július 1-én és 2-án, a belépti díjak mellett a nemzeti színházban, a többi a színészeti tanodában (nemzeti színház bérháza III. em.) lesznek. A tanodában tartandó vizsgálatok közül a vígjátéki és drámai gyakorlati vizsgálatokon, június 20-án és 21-én, a növendékek szülei és hozzátartozói is jelen lehetnek. E vizsgálatok d. u. 3 órakor, a színházban tartandók és este 7 órakor végződnek.

— A NÉPSZÍNHÁZBAN e héten három apróságot adtak. Ezek között újdonság csak egy volt, a *«Herczegné»* című egy felvonásos operette, mely Hegyi Aranka és Rákosi Szió által kitűnően játszva, igen szép sikert aratott. A másik kettő a letűnt

évek repertoirjából vett *«Bengáli tigris»* és Offenbach *«Házasság lámpafényénél»* volt. A bemutatón megjelent csekély számú közönség jól mulatott Offenbach régi melodiái és a bohózat burleszk helyzetén, melyeket a működő tagok sok kedvvel és ügyességgel aknáztak ki a nézők folytonos zajos derűltége között.

— A NEMZETI SZÍNHÁZ jelenlegi gőzfűtése helyett a légfűtési rendszert fogják alkalmazni, mely egyfelől kevesebb kiadással fog járni mint a gőzfűtés, másfelől pedig az idevonatkozó terveket és költségvetést az intendáns már elkészítette, az átalakítást még az idei szűnő alatt szándékozik végrehajtani. E munkálatok a költségvetést szerint 29,000 forintba kerülnek.

PRIELLE KORNÉLIA ASSZONY rendkívül lelkes fogadtatásban részesült Nagy-Beeskereken. E hó 10-én volt első fellépése a *«Női harez»* című vígjátékban. A mint az ünnepelt művész a színpadon megjelent, vers és virágzáró, falrengető taps és éljenzés fogadta. Később pedig kék selyem-szalaggal csokrozott nagy rózsakoszorú röpiült lábaihoz. Az ovációk az előadás folyamán is minduntalan megújultak.

— A BUDAI VÁRSZÍNHÁZ megnyitására, mely október hó elején fog megtörténni, dr. Várady Antal ünnepi prólogot irt, a mely a színészetet Mátyás király udvaránál, Buda fénykorában ecseteli.

— HERCEGNÉ-DANCZ NINA ASSZONY, a ki jelenleg a fővárosban, családjánál időz, a múlt héten typhusba esett és betegsége néhány napig igen aggasztó volt, — most azonban már, — mint örömmel értesülünk, — minden veszélyen túl van.

— SOLYOSI ELEK, a népszínház tagja, Nagy-Beeskereken közelebb nagy tetszést aratva vendégszerepelt. Háromszor lépett föl, mindig telt házak előtt s a beeskereki közönség igen kitűntette. Solyosinak ígéretet kellett tennie, hogy nemsokára ismét leutazik és részt vesz egy jótékonycélu előadásban.

— A KRISZTINAVÁROSI SZÍNHÁZBAN hét-főn, a társulat baritonistája Kiss István, kit eddig hosszas betegsége a színpadtól távol tartott, a *«Corneillei harangok»*-ban lép fel először. — Kedden Torkos László a *«Lejtőn»* című társadalmi színműve adatik, mely a szabadkai pályázaton 30 aranyat nyert.

— A SZOLNOK-DOBOKAMEGYEI MAGYAR NEMZETI SZÍNHÁZ-TÁRSULAT sorsoló bizottsága közhírré teszi, hogy a f. évi május hó 1-re kitűzött sorshuzás napja miniszteri engedély folytán 1885. évi febr. hó 1-re halasztatott el.

— A ZÁGRÁBI NEMZETI SZÍNHÁZ ügyében Zágráb város község tanácsa tegnapelőtt bizalmas értekezletet tartott. Az értekezlet elvben helyeselte, hogy a színház subvencziója 2000 frttól 10,000 frtra emeltesse a végből, hogy az opera tovább is fenn-tartassék. Határozat azonban nem hozott, mert be akarják várni, hogy a tartománygyűlés mit fog határozni az opera fenntartása ügyében. A színház vezetésével alkalmasint országos színi választmány fog megbízhatni.

— A PÁRISI SZÍNHÁZAK az ehnult téli évad alatt egészen véve nem nagyon fényes eredményeket értek el. A negyven-

nyolcz színház közül, melyben játszanak, csak a «Nagy Opera», az «Opéra Comique», a «Théâtre Français», «Gymnase», a «Variétés» és a «Nouveautés» csinált jó üzleteket. Hat vagy nyolcz kisebb színház csak nagy ügyyel-bajjal menekült meg a deficiztól, a többi mind veszteséggel zárta le számadásait, sőt néhány színház, mint a «Renaissance», a «Gaité» és a város részéről oly bőkezűen szubvencionált «Opéra populaire» meg is bukott. Nagy szerencséje volt a «Gymnase» színháznak, melynek a «Vasgyáros» eddig már több mint egy millió frankot hozott és még mindig nem esőkent iránta az érdeklődés.

= SARDOU a párisi «Porte Saint-Martin» színház számára új darabot ír, a melynek főszerepét Sarah Bernhardt fogja játszani.

= A PÁRISI CHATEAU D'EAU SZÍNHÁZ, mely mint «Opéra populaire» megbukott, most mint «Théâtre-Lyrique Populaire» ismét föltámadt Garnier tenorista igazgatása alatt. Csütörtökön nyitották meg, Donizetti «Les Martyrs» című négyfelvonásos operájával. Garnier társulata igen jól van összeállítva, és az előadás egészben véve sikerült.

= DUMAINE a francia színészet egyik nagy alakja elhagyja Páris. Dumaine éveken át kedvence volt a párisiaknak s egy időben a legnagyobb francia színésznek tartották. Repertoíra bámulatos nagy és nagyobb-részt a hős szerepeket öleli magában. Eltekintve Corneille, Racine, Baumarchais és Moliéretől játszott a modern írók majdnem mindegyik darabjában és Hugo, Dumas, Mallefille, Ponsard, Delavigne, Sardou, Coppée, de Bornier sok fényes premiéret köszönnék a kitűnő színésznek. Legnagyobb alakítása a Tartuffe és Corneille Cid-jének Don Diegoja. Azonkívül kreálta Murrayt, Andrést, Faustot, Cartouchet, Jean la Postet, Régist, Rijsort, Lambrost és Attilát. A merész művész oly darabban is fel lépett, melyekben előtte utólrhetetlennek híresztelt színészek diadalmaskodtak. Ilyenek: Crévécour a *Bohémiens de Paris*-ban, Pontis a *Szép Gabriélá*-ban, Gilbert *Tudor Máriá*-ban, Guise herceg *III. Henrik és udvará*-ban, V. Károly, *Don Juan D'Ausztriá*-ban, Danton *Corday Charlotte*-ban, d'Este *Alfonz Borghia Lukrecziá*-ban, Edmaud Dantés *Monte Christo*-ban, D'Artagnau *A három testőrben* stb. Dumaine előbb nagy körutat tesz Franciaországban és csak azután szerződik egy nagyobb párisi színházhoz.

= SARAH BERNHARDT folyton beszéltet magáról. Legújabb terve az, hogy a jövő évad alatt a «Porte-Saint-Martin» színházban színre hozza Shakspeare «Romeo és Juliá»-ját, és abban ő nem Juliát, hanem Romeot fogja játszani. Romeot egyébiránt már Németországban is játszotta nő: Vesztvali nevű színésznő, a ki néhány évvel ezelőtt meghalt Ujjabb élezet is faragtak a kalandos művésznőre. Azt beszélnek ugyanis Párisban, hogy Sarah Bernhardt most furulyáznai tanul, hogy ezzel is szaporítsa művészi képességeit. Naponkint több órán át gyakorolja magát e hangszeren, de elővigyázatból derekát selyemzsinórral az ablakfélfához kötteti, nehogy saját lélekzetének fuvallata belesodorja őt a furulya egyik lyukába.

OLASZORSZÁGI KÉPEK.

— A volt Gréy-színházban. —

A caprii kék barlang geniális mesterei BÜRGHARDT és KAUTSKY, e bécsi udvari színházak diszletfestői újabb munkákkal lepték meg a közönséget. Az Istenben bol-dogult Gréy-színházban mutogatják őket a színpadon a tökéletesen besötétített színházban Siemens-féle világítás mellett; minden kép egy-egy «felvonás», s a hatás jóval nagyobb lenne, ha a mechanizmus rosszassága nem szállítaná alá a képek becsét.

A «Ponte muro» a Ponteba-vasutnál a legreányesebb alpesi völgyek egyikét mutatja, melyet kora hajnalban a gyorsvonat szel át és a gyönyörű holdvilágított vidéken a lejtős, meredek hegyek lábánál, egy kristályzó hegyipatak mellett tűnik el az alagutban. A gyenge hajnalpír derengi át a láthatárt. Könnyű pehelyként esik a hó, s rövidesen befedi az apró alpesi házak tetőit és a fenyők koronáit. A nap is rövidesen ezután bevilágítja a vidéket, mint a varázsütésre, úgy tűnik el a hó és Olaszország örökké mosolygó völgyeinek egyike fekszik előttünk élethűen visszaadva, mesteri politikával alkotva.

«Vihar az Adrián» megkapó kép. Egy Triestből Velenczébe utazó hajó küzd az elemekkel éjnek idején. A tenger sötét mint a tinta, sűrű komor felhők fedik az égboltot, mely sötétség uralg mindenütt s csak a néha felezikázó villám világítja be egy-egy pillanatra a tájat, — míg a rémes dörgés az orkán orditozásával egyesül. A hajót könnyű labdaként vetik a hullámok szédítő magasságba, s nyilsebesen siklik alá a víz színére. A dörgést, szelet s villámlást előidéző mechanizmus eddig jól funkcionál, de rövidesen megtagadja a szolgálatot. A viharos éjt fenséges reggel követi, leleplezi a csendes tenger páratlan szépségét és bemutatja a menekülés édes megfoghatatlan varázsát. Könnyen uszik tova a hajó és előttünk fekszik a kedves laguna-város: «Velencze».

A tenger sima mint a tükör, a történetileg nevezetes paloták fürödni látszanak benne, a mindenkor kék égbolt védszárnyai alá látszik venni az egykor a világot uraló Velenczét. Ott egy hatalmas hadihajó áll a tengeren, mintha a tengerhez nőtt volna, amott egy vitorlás hajón lengeti a pajzán szellő a sokszínű lobogókat, ladikladik után siet a tenger ragyogó tükrén. A szent-Márk-templom kimagasló tornya, az általánosan ismert dogek-palotája hatalmas oszlopcsarnokaival rögtön szemünkbe ötlök és a büszke város mint egy pompás szőnyeg terül el előttünk művészeti nagyszerűségben. A mechanizmus segélyével most egy ladik halad el előttünk, amit nagyon sajnálunk; mert döcögős menése, a halászok kényszerített mozdulata elrontotta a teljes hatást és bebizonyította a gépezet rossz funkcionálását. Az utolsó kép úgy tűnt fel, mintha a «Wurstprater»-ben láttunk volna egy, kis gyermekeknek szánt ügyetlen előadást.

A «szent Pétertemplom» Rómában, a világ legnagyobb temploma. A nép éjjeli istentiszteletre gyűlt egybe, a gyertyák halvány vörös fényt árasztanak maguk körül s a templom mély sötétségbe van burkolva. Lassanként világosabb lesz, a nap beveti fény sugarát az óriási, kupolán; a hatalmas csarnokok és a ragyogó márványfalak pompás boltívceikkel előttünk állanak és a világosság és árnyék összehatása alatt még inkább kidomborodnak a mesteri részek, melyeket egy Michel Angelo titáni ereje alkotott. A gyönyörű alkotás és az orgona hangjai valódi áhitattal töltik el a szemlélőt.

«Ischia szigete». A szerencsétlen véget ért szigetet mutatják itt be a festők, amint a katasztrófa előtt volt, varázsával, ritka szépségében, bájának teljes erejében, — mely oly sok ezer embernek volt sirja. Előttünk fekszik a gyönyörű sziget, melyet a csendes tenger loesogó szölei nyaldosnak; — szállodák és impozáns nyaralók örvendenek itt a létnek s a kedélyes nép, eredeti nemzeti viseletében, vegyülve az idegenekkel az Urat látszanak magasztalni.

A nap letűnik és megfürdik a még mindig nyugodt tengerben, — egyszerre földalatti moraj hallatszik, zavarog a tenger, hatalmas hullámokat vet, az égbolt beborult, a vidék elsötétül és következik «Casamicciola», a katasztrófa főhelye.

Ugyanazon gyönyörű, délnapos kép; két nyaraló fekszik előttünk, a villa lakói a verandán ülnek, nápolyi énekesek és lantosok úzik az időt, üde leánykák sietnek gondtalanul, — a sugar palma úszni látszik a napsugaraiban, — az anya pajzán keccsel ringatja öleiben eseesemőjét, míg egy nápolyi leányka esinos kosárban hozza fején a hűsös keleti gyümölcsöket. Mindenütt mosolygó kép, mindenütt öröm és vígság, — gondtalanság tenyészik a pompás viláklában és a szegény nép kunyhójában; mert nem sejtik a veszélyt, mely csak néhány perczig késik. Forgószél kerekedik, beborult az ég, a szél orkánná fajul, mely alatt megtörik a nemespálma, s a földalatti moraj mindinkább erősebb lesz. A villám óriási robajjal csap le s ezzel a képp elűnik, helyébe egy más jön, mely az előbbinek csupán *sütkőve!*

Az általunk jelzett nyaralók romjai fekszenek előttünk, emberi lénynek semmi nyoma, az üde fák és ligetek szétzúzva törve és az anyaföld megrepedve kétségbeesztő képet nyújt.

Vége az északi lakók vágya, kívánságuk czélja: «Nápoly» táru elénk isteni fenségében. A mosolygó partot a gyenge szellő által hintázott tenger szöle mint gyémántöv veszi körül, melyben a büszke város foglal helyet. Átellenben a füstölgő *Vezuv* vet szomorú pillantást a vidékre, s minél inkább besötétül a vidék, annál inkább éreztetni borzasztó hatalmát. A kráterből füstfelleg ereszkedik fel s betölti Nápoly vidékének szűzi levegőjét, dörgés következik és egy lángoszlop emelkedik ki a *Vezuv*-ból, mely perczenkint nő s nagyobb lesz és óriási erővel taszítja a levegőbe az izzó köveket és salakot. Nápoly a tűz fényében izzó fürdőben látszik lenni, a harangok az egész városban megszólalnak és a *Vesuv* lakóit a menekülésre intik. Még egy törgés és a kiokádott izzó láva hullámokban gurul a hegy lábaihoz, pusztítva

mindent s jaj azoknak, kiket menekvő utjokban utolér!

E nagyszerű és mesterileg híven festett képek mennyivel érnének többet, ha a hatás nem szenvedne a mechanizmus rossz funtionálása miatt!

NYÁRI SÁNDOR.

A MÜNCHENI MŰTÁRLATOK.

— A „Harmonia“ ered. lev. —

München, június 10.

Multkori levelemhez utólag még a «Kunst-Verein»-ből egyet mást fel kell említenem. Legelőször is *Dill L.* «Velencei hajógyár»-vagyis inkább hajóácsműhely sikerült építészeti háttérrel, lég, tenger és vidék felett oly csodaszép hangulat lebeg, hogy a szemlélőt egészen lebilincseli. *Dill* e képében újlag fényesen bebizonyította, hogy mester az általa kultivált genében.

Wimmer R. «Keleti tanulmányfejtében» mind a szín, mind pedig az esetkezelésre nézve oly experimentiöba fogott, mely egészen eltér eddigi modorától — de nem előnyösen.

Ochayrer «Ürni tava» a Sveiczban keresztet modorosságú és színe olyan, mintha nedves ronggyal éppen most mosták volna le, pedig kár érte, mert máskülönb volna felfogásában valami különösen sajátos stíl.

Lampe három arcképpel jelent meg; kettő közöttük térdarab igen sikerült és érlely színezetű.

Kalkreuth grófné is az arcképfestés terén mozog és pedig nagy ügyességgel, minden nőies puhaság és cziczomázás nélkül.

Langko «Erdei tónak» keresztelt képe legelőközőkkel a mély színű kéktő partjain igen kedélyes kedves kép; *Weishaupt* »gyermekesoport»-ja fák árnyékában játszadozik; eltekintve attól, hogy a tárgy *Wagenbauer* és sok más jeles festő által már annyira ki lett aknázva, jó a kép.

Falk, kiről mult jelentésben is szöletam most «Téli tájképet» küldött, mely a

festő jó hírnevét csakis erősíteni. A lég nehékes, ólomszínezetű és az alkonyat mutatja hogy az éjjel derék hőésés fog következni, az ember érzi amint a paraszok úgy fejeznek ki hogy: «hó fekszik a levegőben.»

Tadt egy névtelen kis képecskét küldött. Ezen egy XVII. századbeli katona egy csinos koresmáros leánynak teszi a szépet. Az egész élénk, jellemző s kivitel pedig példás finom. Ilyféle genreképet csakis is így szeretünk festve látni.

Plawa «Podolia parasztlakodalma» annak idején a bécsi nemzetközi tárlaton is szerepelt — a színek annál rikítóbbak, mert a nászmenet hófedte fehér tájképen vonul végig. A kép jó, de az aculistikával oly annyira összeittközö experimentumokat még sem szeretünk.

Heinisch «Holsteini tengerpart» a legjobb ily nemű képek közé sorozható, hangulat és technika kitünőek. *Eich* «Nerva forum»-a Rómában igen gondos rajza végett érdemel külön felemlítést.

Benczur, most Budapesti festő, mesteriskolai igazgató itteni összekötetése által létre hozhatná azt, hogy az itteni tárlatok színe javát mindig Budapestre is küldjék; e javaslatunk azt hisszük, nem mellőzendő.

M. F.

KÉPZŐMŰVÉSZETI HIREK.

— FÉSTÉSZETI MESTERISKOLA. Minthogy a festészeti mesteriskola állandó épülete az Eprekertben csak f. év őszén lesz lakhatóvá, Trefort Ágoston vallás- és közoktatásiügyi miniszter *Benczur Gyula* festészeti mesteriskolai igazgató kérelmére megengedte, hogy ez intézet áttal mostanáig az országos (Eszterházy) képtárban használt helyiségek a tanítványok által *Benczur* távolléte idején a nyári szünidők alatt is kellő felügyelet mellett használtathassanak.

— MAGYAR FÉSTŐMŰVÉSEK PÁRISBAN. *Munkácsy* új festménye: a «Krisztus a keresztán» még mindig közbeszéd tárgyát képezi a művészet iránt érdeklődő párisi közönség köreiben. A *Seydlmayer*-féle kiál-

lítást, a hol *Munkácsy* képe látható, talán még sűrűbben látogatják, mint a hivatalos «Salont»-t, a hol szintén több magyar művész festménye van kiállítva. Igen sikerült *Ebner Lajos*nak «Magyar baromfi-vásár» című festménye. Eredeti magyar typosok nyerne rajta kifejezést. A festői magyarvidék elragadó hűséggel van megvalósítva. Révész *Petőfi* is nagy feltűnést keltett. Valószínűleg *Munkácsy Miltonja* lelkesítette a művészt, mikor *Petőfi*-jét tervezte. Aki *Petőfi* költészetét ismeri, azt a festmény nagyon megalhatja. Egy angolnak annyira megtetszett, hogy drága pénzen megszerezte. *Karlovsky Munkácsy* tanítványa és szerencés utánzója, nem tagadhatja meg mesterét. Két képet állított ki. Az egyik egy tiszt arcképe, melyet nagyon merészen valósított meg. Másik festményéről sokkal elismerőben és magasztalóbban nyilatkoznak a lapok. *Bruck*, kinek nevét már nagyon előnyösen ismerik Párisban, «A kovács» című festményével nem ért el oly nagy sikert, mint a régebbi műveivel. *Vágó Pál* egy gyíktól főlő gyermeket valósított meg, s művébe élénk humort tudott önteni. *Greguss* a magyar szabadságharcz önkényteseit festette le avatott kézzel. *Weisz* arcképfestő egészen a francia iskolához szegődött és a jelen kiállításon is több sikerült képet mutatott be.

— A MOZART-EMLEKET Bécsben a «Stadtpark»-ban, a »Kursalon« előtt fogják fölláítani. Az emlékre eddigelé csak 53.050 frt gyűlt be; föl fogják tehát szölitani a bel- és külföldi összes színházakat és hangversenyvállalatokat, hogy a nemes czél javára előadásokat rendezzenek. Az emlék márványból fog készülni, még pedig barokk-stylben. A tervezetre pályázatot fognak hirdetni, melynek határideje 1885. évi márczius hava lesz. A legjobb három tervezetre 3000 frt, 2000 frt és 1000 frt jutalmat tűztek ki. A tizenkét tagu bíráló bizottságot később fogják megválasztani.

FRANCZIA ZENEUJDONSÁGOK.

„BRANDUS & CIE”

párisi kiadó czégnél megjelentek és kaphatók a HARMONIA nemz. zeneműkereskedésben:

Vieuxtemps. Impressions et Reminiscences de Pologne pour Piano et Violon	1.50
„ Greeting To America fantasie Violon	2.40
„ Trois fantasie brillantes No 1. Saltarelle Violon	1.80
„ Voise du Coeur No 1. Tendresse Violon	1.20
„ „ „ 2. Décision „	1.20
„ „ „ 3. Mélancholie „	60
Serpette. Tige de Lotus Operette egy felvonásban	3.—
Backman. Aubade pour le Piano	90
Métra. Roi de Carreau, Valse	1.20
Baile. Valse d'une Fantôme pour Piano 4 ms.	2.40

Pfeiffer. Variations Artistiques	1.80
Geng. Benvenuta. Valse.	1.20
Arbau. Les Echos du Danube. Valse.	1.20
Godard. Au Rouet	1.50
Heller. Trois feuillets d'Album	1.20
„ Fabliau	1.50
„ Capriciettos	90
Salomé. A Venise	1.20
Ritter. Aveu Cavatine pour Piano et Violon.	1.20
Backman. La Garelle.	90

„HARMONIA”

zongorateremben (váci-utca 3.) alábbi bécsi zongoragyárosok gyártmányai raktáron találhatók:

J. Heitzmann és fia

cs. kir. udvari zongoragyáros.
Elsőrangú gyár, mely különösen arról nevezetes, hogy a legtartósabb hangszereket készíti. Zongorái az egész világon el vannak terjedve. S mindenütt egyaránt kelendőségnek és kedveltségnek örvendenek. Birja a legmagasabb kiténtetéseket.

Schmidt Ferencz

Bösendorfer tanítványa.
Jó minőségű tartós zongorák:

Rövid salon, diófából
fekete
Arjegyzék küldetik, díj nélkül.

F. WOLLEK

Olcso közép minőségű tetszetős zongorák.

Nemecske József

Mignon

zongorák. Tartós kitűnő hangszerek. Különösen ajánlatosak iskolák számára.

Stahl Ferencz

Kitűnő zongorákat készít, melyek nagy kedveltségnek örvendenek.

HEITZMANN NÁNDOR

Jó minőségű tartós zongorák,
Rövid salon diófából
« « fekete

Zongorahangoló lakcíme

megtudható a „Harmonia” zeneműkereskedésben.

Zenetanárok lakcímei.

ZONGORA:

Bartay János, nemzeti zenedei t. váci-u. 10.
Deutsch Willy, bálvány-utca 18.
Drescher Raimund, kerepesi-ut, kerep. udv.
Erney József, nemz. zen. t., kerepesi-ut 21.
Gobbi Henrik, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár. Ferencz-József rakpart 18.
Klinger Sándor, sugár ut 23. III. em. 9. ajtó.
Kont Ilona, sugár-ut 60.
Koschirz János, sugár-ut 89.
Major J. Gyula, váci-körut 17.
Rausch Károly, nemz. zenedei tan., Hunyady-utca 3.
Schütze Rezső, nemz. zenedei tanár, nagy korona-utca 4.
Sipos Antal, magán zeneakadémia tulajdonosa. Kécskeméti-utca „Geist”-ház.
Somogyi Mór, Zrínyi-utca 3. sz. I. em. 19. a.
Vajdaly Béla, nemz. zenedei tanár, külső dob-utca 49.

HARMONIUM ÉS ORGONA.

Erney József, kerepesi-ut 21.

ÉNEK.

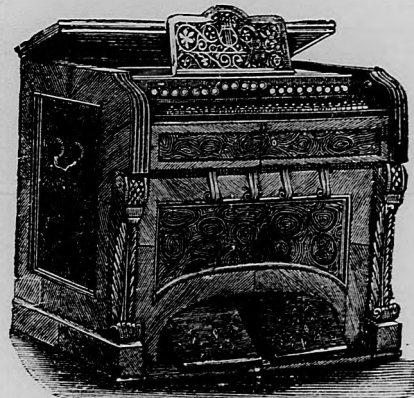
Henderson Mary, aranykéz-utca 2. sz.
Igerics Katalin, Lipót-utca 6.
Passy-Cornet Adel, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár asszony, muzeum-körut.
Schmidt József, Lipót-utca 19.

ZENESZERZÉS.

Breisach Izidor, váci-körut 29. III. em. 8.
Erney József, kerepesi-ut 21.
Major J. Gyula, váci-körut 17.
Nicolitsch Sándor, m. kir. orsz. zeneakadémiai tanár, Kazinczy-utca 17.

HEGEDŰ.

Gobbi Alajos, nemz. zen. t., magyar-u. 36.
Kis Péter, nemz. zenedei tanár, Sándor-u. 5.
Mészáros Imre, nemz. zened. tr. tüztöltő-u. 10.

A legkitűnőbb
HARMONIUMOK
Tietz Péter utóda
Kotykievicsz Teofil
gyára.

A legjobb minőségű harmoniumok nagy választéka. Hangverseny- és salon-harmoniumok. Prolongement és percussióval templomok és iskolák számára 100 forinttól fölfele.

Több évi jótállás.
Arjegyzékek kívánatra bérmentve küldetnek.

„Erste Productiv-Genossenschaft der Klaviermacher“

Arany- és más magas érdemekkel kitüntetett gyár.

WIEN.

Verschiedene goldene Medaillen und andere hohe Auszeichnungen.

Bécsi zongoragyár Produktiv-szövetkezet

kitűnő gyártmányok, melyek minden tekintetben kiállják a versenyt a leghiresebb zongorákkal.

KAPHATÓK:

Barna egyszerű hurozott

Fekete egyszerű hurozott

Barna kereszt-hurozott

Fekete kereszt-hurozott

Egyedüli főraktárunk Budapesten (váci-utca 3. szám), a „Harmonia” zongorateremben.

Pénzelőlegek

arany, ezüstre, drágakövek, a kir. zálogház zálogbárczáira, az összes bankok és takarékpénztárak letéti leveleire mindennemű áruk és értéktárgyakra a legolcsóbb kamatok mellett

KOHN EDE,

Gránátos-utca 6. a megyeháznak átellenében, bemenet a kapu alatt is.

== Zongora és más hangszerekre is kölcsönöztetik. ==